

De dood van de bomendokter

Het leek zo'n mooi, ambachtelijk vakgebied: boomchirurgie. Helaas: de boomchirurgen ontdekken dat ze met hun operatieve ingrepen vaak meer kwaad dan goed deden.

ROB BUITER

Onder luid gekraak vallen ze naar beneden: de armen van zestien oude beuken naast het landgoed Elswout in Bloemendaal. Vanaf een hoge ladderwagen worden de bomen (circa 1750-1998) vakkundig gestroopt, tot er alleen nog een kale stam overblijft met een doorsnede van een ruime meter. De dreunen van de vallende takken zijn op honderd meter afstand nog voelbaar als een schok in de zachte bodem.

Vervolgens wordt de stam vlak boven de grond afgezaagd en met behulp van een hijskraan voorzichtig neergelegd. Maar dat is ook het enige dat enigszins subtiel oogt aan de hele operatie.

Was hier dan op geen enkele manier nog wat te redden? 'Helaas niet', zegt Wim Burggraaf, voorlichter van de gemeente Bloemendaal. 'De wortels van deze bomen waren te zwak geworden. Er waren er al een paar spontaan omgevallen, dus dat werd te riskant met alle zondagse wandelaars en het verkeer hier.' Vorig jaar heeft de gemeente Bloemendaal de eerste zeventig beuken laten opruimen en nu gaan de laatste zestien. Alle protesten tegen de 'karaktervernietiging' van de statige Elswoutslaan ten spijt.

Maar voor zulke gevallen belde je toch altijd de boomchirurg, die zieke bomen oplapte, 'wonden' deskundig verzorgde en wankele stammen weer voor tientallen jaren stevig verankerde? John Geerlings, boomverzorger bij het bedrijf Mense, dat de klus in Bloemendaal mag opknappen, kan een glimlach niet onderdrukken. 'Er is jarenlang goed geld verdient aan dat werk. Maar inmiddels is iedereen er wel achter dat het meeste van dat lapwerk voor niets was. Zo af en toe komen we bij het opruimen nog een verroest stuk staal tegen dat een oude boom bij elkaar had moeten houden. Meestal blijkt zo'n boom dan juist bij dat stuk staal afgebroken.' De boomchirurgie is, kortom, doodverklaard.

Stormmankers

Boomchirurgie kwam als trend in de zestiger jaren overwaaien uit Duitsland en de Verenigde Staten. Het vakgebied ontwikkelde een heel arsenaal indrukwekkende, bijna medisch aandoende behandelingen waarmee oude en zieke bomen konden worden geholpen. In Nederland gold vooral boomchirurg Jørn Copijn uit Utrecht, auteur van het boek *Bomen laten leven* jarenlang als dé goeroe van de boomchirurgie.

Bij het landgoed Elswout in Bloemendaal worden zestien zieke beuken gekapt

De boomchirurgen freesden bijvoorbeeld rotte plekken rigoureus uit en brachten speciale stormmankers aan die de stam overeind moesten houden. Maar de laatste tien jaar is het nut van dergelijke operaties nauwkeuriger onderzocht - vaak met vernietigende gevolgen.

'Die zogenoemde stormmankers zijn inderdaad uit de mode', zegt Ronald Buiting, docent bosecologie aan de Agrarische Hogeschool Larenstein in Velp. 'Het blijkt heel moeilijk om een in wezen flexibele boom zo in elkaar te schroeven dat hij niet te star wordt. Een boom moet kunnen veren in de wind, maar met al die kabels en stukken betonijzer gaat dat niet goed meer.'

De grootste klap voor het beroep van de boomchirurgen was volgens Buiting echter de ontdekking van het zelfhelend vermogen van bomen. 'Wanneer ergens een tak afbreekt en er ontstaat een natte, rottende plek, dan blijkt een boom dat zelf op te lossen. Rond die plek legt een boom namelijk een speciale cellaag aan waar het rottingsproces niet doorheen komt. De zwakke plek wordt zo als

het ware ingekapseld.'

'Maar wat hebben wij jaren lang geleerd: dat je zo'n wond moest uitfreen. We maakten dan een ovale, schone wond waar het vocht mooi uit

'We maakten een schone wond waar het vocht mooi uit kon lopen. Maar zonder het te weten freesden we de beschermlaag van de boom weg, net zolang tot hij dood was'

kon lopen, dachten we. Maar tegelijk freesden we zonder het te weten ook de eigen beschermlaag van de boom weg. Even later bleek het daardoor toch weer te gaan rotten, totdat de boom definitief dood was', aldus Buiting.

Waar in *Bomen laten leven* nog wordt aangeraden om 'takken zo dicht mogelijk op de stam af te zagen, zodat de wond snel kan overgroeien', gelden nu de wetten van de Amerikaanse bomendokter Alex Shigo. In zijn *New tree biology* leert

hij dat takken juist niet te dicht op de stam moeten worden afgezaagd, omdat anders de herstellende cellaag te veel wordt beschadigd. En wanneer een boomverzorger met rotte plekken te maken krijgt: 'hooguit met de blote hand het natte hout uit de wond schrapen', zo leert Buiting zijn leerlingen in Velp nu.

De nieuwe, terughoudende inzichten hebben inmiddels breed ingang gevonden - zelfs bij het bedrijf van Copijn, dat nog wel steeds 'Boomchirurgen bv' heet, maar waar het eindeloos rotte plekken uitfreen inmiddels ook op zijn retour is, zo bezeugt directeur uitvoering Teije Bakker van het bedrijf.

Fröbelen

Al met al is wat tegenwoordig 'boomverzorging' heet nu vooral een nuchtere, zakelijke kwestie geworden. Ernstig beschadigde bomen krijgen nu bezoek van een expert die de geldelijke waarde van het verloren groen bepaalt, in plaats van te fröbelen met lapmiddeltjes. Rijdt een automobilist de vijftig centimeter dikke kastanjeboom in uw voortuin naar de bomenhemel? Daar kunt u al gauw een prijskaartje van twintigduizend gulden aanhangen! Chirurgie mag dan wel uit het pakket zijn verdwenen, maar met de toenemende juridische aspecten is het vak er niet eenvoudiger op geworden. Voortdurende bijscholing is dan ook het devies van de Kring van Praktiserende Boomverzorger en de binnenkort op te richten Vereniging van Boomverzorgende Bedrijven.

'Zo hebben we pas nog bijscholing in VTA gehad', vertelt John Geerlings vanaf zijn ladderwagen in Bloemendaal. VTA? 'Visual Tree Assessment', dan leer je hoe je een boom op het oog moet beoordelen op bij voorbeeld zijn stevigheid.'

'Dat kan trouwens ook met elektronica. Wanneer je hier een klap op een spijker in deze boom geeft, en aan de andere kant sla je ook een spijker met meetapparatuur er aan vast, dan kan je de verplaatsing van zo'n klap door de stam meten. De berekeningen over de stevigheid van zo'n boom rollen dan ter plekke uit de computer.'

CODE KRUIJF